

Infɔmal Taks Biznes Afta Di Wɔ Na Salon: Di Wan We De Pe Taks Peya Dɛn ɛkspirɛns ɛn Wetin Dɛn De Tink

Shot tɔk bɔt Di Wɔkin Pepa 66 We Samuel Jibao, Wilsin Prichad ɛn Vanessa Van Den Boogaard Du

Di rial tin bɔt infɔmal taks biznes

Insay po kɔntri dɛm ɛn dɛn kɔntri dɛm we jis kɔmɔt pan wɔ, ɛn mɔ so lɛk dɛn ɔplayn pat, sitizin dɛm kin pe taks dɛm we difrɛn frɔm wetin di lo se bɔt taks biznes. Dɛn 'infɔmal taks' ya, we dɛn de pe to difrɛn kayn stɛt ɛn nɔn stɛt pipul dɛm, wi nɔ kin wach dɛm betɛ we wi kin tɔk bɔt lokal sistem dɛm fɔ taks biznes. Dis na big prɔblɛm as i kin lid pa kɔnfishɔn fɔ ɔndastand pɔsin ɛn taks bɔt os prɔblɛm dɛm; sem we so bɔt sistem dɛm bɔt lokal gɔvanans.

Wi distrikrayd infɔmal taks ɛn infayn na pemɛnt we nɔ de insay di lo buk we dɛn de pe to ɔda pipul dɛm bikɔs ɔf pɔlitiks, pawa ɔ soshal pawa. Wi kin difrɛnshɛt bitwin stɛt fayn we nɔ de insay lɔful, infɔmal yuza chifdɔm taks ɛn yuza fi, ɛn nɔn stɛt lɛvi dɛm ɛn yuza fi dɛm fɔ kɔlɛktiv savis dɛm. Stɛt fayn we nɔ legal na tin dɛm lɛk brayb, fɔ pul mɔni na pɔsin in an bay fos ɛn fɔ tip pɔsin we i du sɔntin fɔ yu; sem se so, nɔn stɛt ɛn chifdɔm fayn dɛm ɛn yuza fi kin bi difrɛn kayn kɔminiti fayn dɛm,

wit pemɛnt dɛm we dɛn de gi kɔminiti grup dɛm we de gi savis ɔ prɔpati dɛm we de ɔlɛdi.

As pipul biliv se dɛn fɔmal ɛn infɔmal taks ɛn fayn dɛn na impɔtant pat pan lokal gɔvanans, stil risach nɔ ebul fɛnaut et tin dɛm lɛk uskayn infɔmal taks pipul kin pe, aw dɛn kin kɔlɛkt dɛn taks ya, aw dɛn kin tink bɔt dɛm, ɛn aw dɛn kin luk lɛk akros difrɛn grup ɛn pipul dɛm na difrɛn ples dɛm. Wit di miks patan aproch we wi yuz, we inklud wan big taks peya sɔve ɛn kwalitetiv deta, wi luk insay aw dɛn de sheb, kɔlɛkt ɛn aw pipul dɛm de tink bɔt fɔmal ɛn infɔmal taks na po kɔntri dɛm we jis kɔmɔt pan wɔ fɔ no di tru bɔt taks ɛn gɔvanans.

Aw infɔmal taks biznes rampant

Wi luk fɔ pipul dɛm we de gɛda mɔni ɛn provayd satin savis dɛm, usay fɔ gɛda infɔmal kɔpɔ rampant ɛn usay dɛn de kɔlɔket infɔmal taks de tek ples, we inklud impɔtant ɔganayz nɔn stɛt savis dilivri ɛn gɔvment mɛkanizim dɛm.

“Pipul biliv se dɛn infɔmal taks ɛn fayn ya so na impɔtant pat pan lokal gɔvment biznes.”

- Pan ol we infomal kopo go smol, den na stil big pat pan di wan dem we tru tru wan de pe taks den kopo, as pipul dem oplayn de pe mo infomal fayn dan fomal taks dem.
- I pas wan fifth pan di wan dem we ansa (21 pasent) we tok se den pe wan infomal taks to papa govmnt o lokal govmnt, as den pe mo to sojaman o polisman dem na chekpoint dem.
- 43 pasent se den pe infomal taks to lokal chif dem insay las ia, en dat no mikx pan di lokal taks we di chif den de geda fo distrikt kansul dem, we inklud lokal en makit taks. Den infomal chifdom taks ya na fo bay lokal matiryal dem fo mek di kominiti we NGO dem en oda sori at pipul dem kin du, en na wan pan den tin ya den NGO ya kin aks fo, o ivin sef, lebo from di kominiti fo mek rod lek fo ep fo brosh di rod.
- Pement we den mek we noto to govmnt, lek to di kominiti, sikrit sosayti, en rilijos grup dem rili big, as 79 pasent pan papa/ mama dem na os se den don pe wan tayp fayn we no to govmnt insay las ia.

Wetin pipul dem tink bot infomal taks biznes

Pipul tok fayn bot pement we no to govmnt we i kam pan aw den de trit dem, lek if dem fia, den transperent, den akawntebul en rile de provayd di savis;

den kompia dis to aw di lokal en papa govmnt de trit dem.

I bin posibul fo le pipul dem we de pe taks den tink se govmnt taks tu ay, bot respendent dem biliv se fayn dem we den no de pe to govmnt, we den de pe to chif dem bete, en som pipul dem we de pe taks go gri fo pe mo sef fo den taks ya.

- Respendent dem bi lek mo fo se den get satin prodokt o savis fo ripls di moni we den de no de pe to govmnt, we ikwal to wetin papa govmnt de aks fo.
- Pipul den gladi en biliv se no yuki yuki no de pan di taks we den de pe to den chif dem we no de go to govmnt pas di wan sef we de go to govmnt.

Di Problem dem fo taks moral en fo eni oda stodi tumara bambay

Kwalitetiv evidens de se fo naw dat di wan we de pe taks dem fil se eni kayn pement, we kin bi bak pement fo som savis dem, as we fo balans o no gri fo pe taks to govmnt. Rile, bikos klia link no de bitwin govmnt taks, savis o develpment don mek pipul no de pe di lokal/pul taks na som erya dem.

Wit dis kayn we we infomal fayn dem at di lokal levul impotant, i go fayn fo no plenti tin bot pement dem we sitizin dem de mek fo le wi ondastand di 'rial' taks en govanans sistem dem na erya dem we di govmnt wik.

Fo rid mo

Jibao, Samuel, Prichad, Wilsin en Vanessa Van Den Boogaard, Vanessa (2017) Infomal Tagzeshon na Post-Konflikt Salon: Takspeya den Ekspiryens en Pasepshon, ICTD Wok Pepa 66, Braytin: Mach

Malet, Richad (2016) 'Infomal Tagzeshon na Ongovan Spes dem', SAIS Rivyu bot Intanashonal Afia 36 (1): 39-46

Kredit to

Na den pipul ya so rayt dis pepa: Samuel Jibao, di Dayrekto en CEO, fo Senta fo Ekonomik Rishach en Kepasiti Bildin; Wilsin Prichad, Assistant Profeso, Toronto Yunivasiti, en Risach Dayrekto, Intanashonal Senta fo Taks en Develpment; en Vanessa Van Den Boogaard, Doktorial Kandidet na Toronto Yunivasiti.

ICTD de na Instityut of Develpment Stodizz, na Braytin BN1 9RE UK.

© ICTD 2017